

Krizė ar verslo ciklai ?

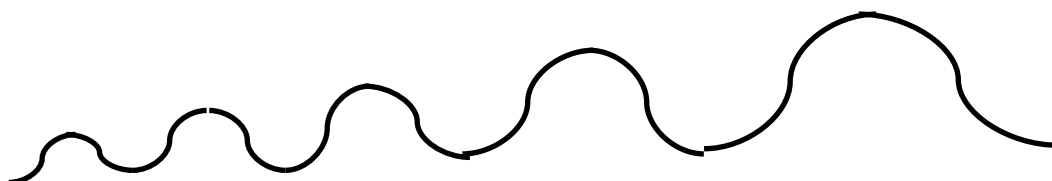
2009-08-13

Verslo ciklais arba ekonominio aktyvumo svyravimais vadinami bendrojo produkto pokyčiai. Ciklai yra skirstomi pagal trukmę: trumpieji, vidutiniai ir ilgieji, ir pagal struktūriškumą. Trumpieji – 3-5 m. trukmės ciklai susiję su atsargų pokyčiais, vidutiniai – 5-10 m. trukmės ciklai yra susiję su gamybos ypatybėmis ir žmogiškuoju faktoriumi ir ilgieji 10-25 m. trukmės ciklai susiję su statybomis ir perprodukcija. Struktūrinis svyravimas apima tam tikras struktūras – ūkio šakas arba regionus. Be šių ciklų yra vadinami – „ilgosios bangos“ ciklai. Šiuos ciklus atskleidė ir tyrinėjo visa eilė pasaulio mokslininkų, labiausiai cituojami: rusų ekonomistas N. Kondratievas, Vienos mokyklos ekonomistas J. Schumpeteris ir JAV ekonomistas K. Fryman.

„Ilgosios bangos“ arba N. Kondratievo ciklai (K – bangos) tai – ilgojo periodo, pasaulio ekonominio aktyvumo svyravimai, trunkantys nuo 48 iki 55 m.. 1926 m. N. Kondratievas ištyrė ir aprašė tris bangas, numatydamas 1929 m. Didžiąją depresiją, o ketvirtąją ir penktąją suprogozavo:

1. Pirmoji banga 1785 – 1850 m., pakilimo pikas – 1815 m., (vedančios pramonės šakos: geležies metalurgija, medvilnės tekstilė);
2. Antroji 1840 – 1895 m., pakilimo pikas – 1875 m., (vedančios pramonės šakos: garo energija, geležinkeliai, plieno lydymas);
3. Trečioji 1895 – 1940 m. pakilimo pikas – 1915 m., (vedančios pramonės šakos: elektros energ., chemijos pram., autopramonė);
4. Ketvirtoji 1940 – 2000 m. ? pakilimo pikas – 1970 m.; (vedančios pramonės šakos: naftos chem., elektronika, aerokosmonautika);
5. Penktoji 2000 ? – 2050 m. ? pakilimo pikas – 2025 m.? (vedančios pramonės šakos: nanotechnologijos, bioinžinerija, mikroelektronika, IT)

KONDRATIEVO BANGA	1. BANGA 65 m	2. BANGA 55 m	3. BANGA 45 m.	4. BANGA 60 m.	5. BANGA 45 m.
PERIODAS PIKAS	1785 – 1850 1815	1840 – 1895 1875	1895 – 1940 1915	1940 – 2000 1970	2000 – 2045 2025

ENERGIJA	Medžio anglis + AKMENS ANGLIS	AKMENS ANGLIS	Akmens anglis + NAFTA	NAFTA	Nafta + ALTERNATYVŪS ENERGIJOS ŠALTINIAI
TECHNOLOGIJOS	Verpimo-audimo technologijos	Garų energija, geležinkeliai, plieno lydymas	Elektra, inžinerija, chemija, autopramonė	Buitinės prekės, elektronika, aerokosmonautika, IT	Bio, nano, kvantinės technologijos

Vėlesni ekonomistai ketvirtąją ir penktąją bangas interpretuoja kiek skirtingai, tačiau bendras požiūris į 2000 – 2015 m. kaip lūžio metus sutampa.

„Ilgosios bangos“ ciklo metu vyksta pagrindinių gamybos priemonių, gamybos santykių ir procesų valdymo metodų (marketingo, vadybos ir finansų) pasikeitimas, pereinant į aukštesnį lygį, tuo pačiu vyksta kapitalo akumuliacija, sukauptas, koncentracija, išplitimas ir nuvertėjimas. Ciklo pakilimo fazei būdinga aukštos pelno normos, kapitalo koncentracija gamyboje, vystant prieš tai buvusio ciklo nuolydžio fazėje, išrastas naujas technologijas, mokslinius išradimus, inovacijas, valdymo metodus. Ciklo nuolydžio fazei būdingas pelningumo mažėjimas, kapitalo koncentracija finansiniuose instrumentuose – „burbuluose“, o taip pat naujų technologijų, vadybos metodų kūrimas. Ką mes ir stebėjome paskutinius dešimtmečius, didelį finansinių rinkų bumą, IT, nano ir bio technologijų vystymąsi, kurios visu pajėgumu pasireiškė sekančiame cikle. Keičiasi santykiai vadyboje iš individualaus – kolektyvinio darbo į grupinį-komandinį, toliau į virtualų komandinį darbą, keičiasi įmonių organizavimo struktūros iš hierarchinės linijinės į funkcinę štabinę ir divizinę, į matricinę ir projektinę, šiuo metu virtualią.

Kas mūsų laukia sekančio ekonominio ciklo metu ? Tai natūralus klausimas kurį užsidooda kiekvienas. Atsakymas glūdi praėjusio ciklo nuolydžio fazėje. Buvusios naujos inovatyvios technologijos ir vadybos būdai, kokybiškai naujas žmonių tarpusavio bendravimas, taps mūsų kasdienybe. Iš esmės mes tampame ir jau esame globalūs. Norim to ar nenorim, visi mes šiandien valgome, dėvime, naudojame masę daiktų pagamintų, surinktų įvairiausiuose pasaulio kampeliuose, dauguma žmonių yra pasiekiami dieną - naktį IT, telefono ir kt. komunikacijų dėka, informacija plinta ir prieinama kiekvienam visą parą.

Kas yra „ilgosios bangos“ versle ? Visi ekonomistai ir verslininkai žino mąstymo logiką: pinigai-prekė-pinigai. Pritaikius „ilgųjų bangų“ teoriją yra kiek kitaip. Nuolydžio fazėje gimę naujos technologijos, inovacijos ir vadybos būdai pelną uždirba sekančio ciklo kilimo fazėje. Nuolydžio fazėje didesnė dalis sukaupto pelno nukreipiama į finansinius „burbulus“, o likusi į naujas technologijas ir inovacijas. Mąstymo logika pagal „ilgasias bangas“: naujos technologijos ir inovacijos (toliau pavadinsime – kompetencijos ir žinios), naujų gamybos santykių ir procesų valdymo būdai (marketingo, vadybos ir finansų) (toliau pavadinsime – našumas) iš prieš tai buvusio ciklo nuolydžio fazės generuoja piniginių srautą, pelną ir reputaciją naujo ciklo kilimo fazėje. Ne pinigai daro prekes ir pinigus ar atvirkščiai, bet kompetencijos, žinios ir našumas kuria piniginių srautą, pelną ir reputaciją, kurie savo ruožtu kuria naujas technologijas, inovacijas ir finansinius „burbulus“. Mąstymo logikos formulė sekanti: kompetencijos, žinios ir našumas – piniginis srautas, pelnas ir reputacija – kompetencijos, žinios ir našumas.

Šiuo metu verslui ypatingai aktualu išskirti ir įdiegti inovatyvius gamybos santykių ir procesų valdymo būdus (marketingo, vadybos ir finansų), gamybos (ne tik prekių, bet ir paslaugų) technologijas. Akcentas turi būti ne piniginis srautas ir pelnas, bet inovatyvūs gamybos santykiai, procesai ir technologijos arba kompetencijos, žinios ir našumas. Didesnė dalis esamų technologijų ir kapitalo nuvertės, paprasčiausiai taps niekiniais, kaip jau yra buvę keturis (gal ir daugiau) kartus prieš tai. Šių dienų pažangus verslas tai savęs išskyrimas iš masės, vadinama diferenciacijos - inovacijų strategijomis. Kada yra išskiriama ir akcentuojama kompetencijos, žinios ir našumas, kurie uždirba piniginių srautą, pelną ir reputaciją, ir investuojama į savęs išskyrimą – diferencijavimą ir inovacijas.

Kompetencijos ir našumas, piniginis srautas, pelnas ir reputacija, tai yra verslo vertė, neatsiranda pati savaime, „ką šiandieną pasėsi, tą rytoj ir pjausi“.

Dėsnių nežinojimas kartais interpretuojamas kaip, kad pasaulį valdo keletas šeimų ir nuo jų viskas priklauso, o dar keliems išrinktiesiems paprasčiausiai sekasi, gal taip ir yra, bet tada tos kelios šeimos ir išrinktieji elgiasi pagal dėsnius, o likusieji paprasčiausiai pamiršta, kad po dienos ateina vakaras, vėliau naktis ir aušra.

Skirmantas Maulevičius

Investicijos, finansai, konsultacijos

Partneris

www.ifcon.lt

Publikuota:

<http://verslas.banga.lt/lt/patark.full/4a8449f9df530>

<http://www.verslosavaite.lt/index.php/Savaitrastis-Nr.-37-128-2009-08-24/Krize-ar-verslo-ciklai.html>

<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pinigai/58/54194/>